

Το «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» σύμφωνα με την Ορθόδοξη Ανθρωπολογία (Χριστόφορος Παπαδόπουλος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτούσία](#)

1.«Κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν [51]»

Για τους Πατέρες της Εκκλησίας ο άνθρωπος είναι ένα θεολογικό όν. Είναι πλασμένος από τον Θεό «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Του. Αν μπορούσαμε να δώσουμε έναν σύντομο ορισμό για τις δύο αυτές έννοιες (κατ' εικόνα-καθ' ομοίωση), θα λέγαμε ότι το κατ' εικόνα είναι η ελευθερία που έδωσε ο Θεός στον άνθρωπο να έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει κατά χάρη, ό, τι έχει ο Θεός κατά φύση. Το κατ' εικόνα είναι η δυνατότητα του ανθρώπου να ενωθεί οντολογικά με τον Θεό, να γίνει κατά χάρη θεός και το καθ' ομοίωση είναι η εκπλήρωση αυτής της δυνατότητας.

Αυτό χρειάζεται μια μικρή ανάπτυξη προκειμένου να γίνει αντιληπτό το γεγονός ότι ο Θεός δεν περιορίζει καθόλου την ελευθερία του ανθρώπου, όπως φαίνεται να

συμβαίνει στα άλλα χριστιανικά δόγματα και όπως νομίζει ο προοδευτικός ανθρωπισμός, τουναντίον του δίνει την ελευθερία να επιλέξει να γίνει ίδιος μ' Αυτόν. Είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι η θεολογία καθιέρωσε τρεις βασικές θέσεις γι αυτές τις δύο έννοιες: Πρώτον, η εικόνα δηλώνει μία αμετακίνητη σχέση μεταξύ Θεού κι ανθρώπου. Δεύτερον, αποκλείει τη φυσική συγγένεια σ' αυτή τη σχέση, και δέχεται την ετερότητα και την ετερουσιότητα του δημιουργήματος σε αναφορά προς το Δημιουργό. Τρίτον, σε αυτή τη σχέση υπάρχει ένας δυναμισμός, μία τάση για τελείωση του δημιουργήματος [52].

Ο π. Νικόλαος Λουδοβίκος αναφέρει ότι το κατ' εικόνα σημαίνει ότι ο Θεός «τυπώνει» τον ελεύθερο εαυτό Του στο δημιούργημα, δημιουργεί μία «ελεύθερη ετερότητα έξω Του». Ο άνθρωπος δημιουργείται ως ένας «ελεύθερος θεοειδής συνομιλητής», ο οποίος έχει τη δυνατότητα να διαλέγεται με τον Θεό και μέσα σ' αυτόν τον διάλογο μπορεί ακόμη και να απορρίψει τον ίδιο του τον Δημιουργό. Αυτή είναι η μεγαλειότητα του Θεού: δημιουργεί ένα όν, τόσο ελεύθερο, ώστε αν θέλει μπορεί να καταστήσει τον Δημιουργό του ανύπαρκτο [53]. Το σχόλιο του σύγχρονου αυτού θεολόγου θα μας βοηθήσει να καταλάβουμε καλύτερα τον τρόπο, κατά τον οποίο ο άνθρωπος είναι κατ' εικόνα δημιουργηθείς από τον Θεό. Επισημαίνει λοιπόν σε μία ομιλία του: «Ο Θεός είναι ένα ζωντανό όν, μία ζωντανή ουσία[...] (αυτό) σημαίνει ότι είναι μία προσωπική ουσία, ένα πρόσωπο. Το ότι ο Θεός είναι πρόσωπο σημαίνει ότι κινεί την ουσία Του προς ενέργεια. Η ουσία αυτή δρα και κινείται, διότι το πρόσωπο αυτό είναι θελητικό, θέλει[...] κινεί την ουσία

Του προς ενέργεια, προς τα έξω[...] θέλει να δημιουργεί (και) δημιουργεί κατ' εικόνα Του τον άνθρωπο[...] αυτό σημαίνει πώς ο άνθρωπος αποτελεί ένα όν το οποίο είναι επίσης ζωντανό, προσωπικό, θελητικό (θέλει) και ενεργητικό (ενεργεί)» [54]. Αργότερα ταυτίστηκε από τους Πατέρες η έννοια της εικόνας με την ελευθερία, το αυτεξούσιο.

Επειδή ο Θεός έχει δώσει τόση ελευθερία στον άνθρωπο, καθίσταται ο τελευταίος συνεργός του Θεού [55]. Συνεργός θα πει ότι ο Θεός δεν υπαγορεύει τον τρόπο του είναι στον άνθρωπο, αλλά ο άνθρωπος, ακριβώς ως θεοειδής εικόνα Του, συνεργεί ελεύθερα μετά του Θεού για το τί τελικά θα γίνει στο τέλος η ύπαρξή του. Υπάρχει λοιπόν μία δυναμική πορεία τελείωσης στον άνθρωπο, πάντα μέσα στη σχέση του με τον Θεό. Αυτή η σχέση δεν είναι ούτε ηθική, ούτε βουλητική, ούτε δικαιοική, αλλά είναι σχέση μετοχής. Πρόκειται για έναν ζωτικό και ενεργητικό χώρο, μέσα στον οποίο η ομοίωση με τον Θεό και η ανάπτυξη μπορεί συνεχώς να γίνεται ή και όχι [56]. Με την τήρηση των εντολών, ο άνθρωπος μετέχει εμπειρικά στη ζωή του Θεού και οικειώνεται το ήθος Του. Ανάλογα με το βαθμό μετοχής του κτιστού όντος στην Άκτιστη θεία ενέργεια, επιτυγχάνεται και η ομοίωση. Όταν το κτιστό παραμένει σε κοινωνία με τον Άκτιστο Θεό, παραμένει στην ύπαρξη. Αντίθετα όταν αρνείται να μετέχει σ' Αυτόν, όταν δηλαδή υπάρχει έλλειψη μετοχής, οδηγείται στον μηδενισμό και στην ανυπαρξία [57]. Είναι απλά τα πράγματα: από τη στιγμή που παύει η κοινωνία με την πηγή της ζωής, παύει και η ζωή.

Γι αυτό το λόγο το κατ' εικόνα είναι πολύ μεγάλο δώρο, παρόλο που ο Θεός είναι υπερβατικός και Άκτιστος, φανερώνεται στον κόσμο με τις ενέργειές Του και ο άνθρωπος μπορεί να γνωρίσει και να μιμηθεί [58] αυτές τις ενέργειες [59]. Ο π. Δημήτριος Στανιλοάε σημειώνει: «Ο άνθρωπος, σαν εικόνα του Θεού, είναι απεριόριστο υποκείμενο, που σκέπτεται και ενεργεί και, εξαιτίας της ομοιότητάς του με το Θεό, μετέχει όλο και πιο πολύ, με τις αρετές, στην αγιότητα του Θεού» [60]. Φαίνεται εδώ ότι ο Θεός δεν δημιουργεί τον άνθρωπο και τον αφήνει μέσα στο δεδομένο της ύπαρξής του, αλλά του δίνει τη δυνατότητα να την αναπτύξει, να την μεταμορφώσει, να την αγιάσει μετέχοντας συνειδητά στην αγιότητά Του.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

51. Γέν. 1, 26.

52. Νίκου Ματσούκα, *Δογματική και συμβολική θεολογία Β*, Θεσσαλονίκη 1988, σσ. 195-196.

53. Βλ. Νικολάου Λουδοβίκου, *Θεοποιΐα*, Αθήνα 2007, σ. 17.

54. π. Νικολάου Λουδοβίκου, *Η Ιστορία της αγάπης του Θεού*, Ι.Μ.

Βατοπαιδίου 2015, σ. 264.

55. «Θεού γαρ εσμεν συνεργοί», Α' Κορινθ. 3,9.

56. Νίκου Ματσούκα, Ό.π., σ. 197.

57. Ό. π., σ. 200.

58. Η λέξη μίμησης χρησιμοποιείται πολλές φορές από τους Πατέρες με την έννοια της μετοχής-μέθεξης.

59. Γεωργίου Μαντζαρίδη, Χριστιανική Ηθική II, Θεσσαλονίκη 2010, σ. 269.

60. Αγίου Μαξίμου Ομολογητού, Μυσταγωγία, Αθήνα 2009, εισαγωγή-σχόλια π. Δημήτριος Στανιλοάε, μτφρ. Ιγνάτιος Σακαλής, σ. 118, υποσ. 21.